

mulier instituut

Adviesrapport ongevallenregistratie
in zwembaden

Corry Floor

Dorine Collard

Adviesrapport ongevallenregistratie in zwembaden

in opdracht van NL Zwemveilig

**Corry Floor
Dorine Collard**

m.m.v. Luka Brouwer en Salina Maasdam

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en methode	7
1.1	Methode	8
2.	Resultaten	11
2.1	Landelijke beheerorganisaties	11
2.2	Zwembaden	12
2.3	Provincies en uitvoeringsdiensten	14
3.	Samenvatting en advies	17
3.1	Samenvatting	17
3.2	Advies	18

1. Inleiding en methode

Ernstige ongevallen, zoals verdrinkingsongevallen met dodelijke afloop, lijken in zwembaden weinig voor te komen, maar de maatschappelijke en persoonlijke impact bij een dergelijk ongeval is groot. Om tot goede kennis over ongevallen in zwembaden en de oorzaken daarvan te komen, is een degelijk registratiesysteem noodzakelijk. Met behulp van een registratiesysteem en betrouwbare data, zijn de incidentie en risicofactoren te identificeren en is het vervolgens mogelijk om passende preventieve maatregelen te nemen. Onderzoek naar verdrinking in 2017 liet zien dat we nog weinig weten over verdrinkingen in zwembaden¹. Met dit onderzoek willen we meer inzicht krijgen op welke wijze verdrinkingen in zwembaden worden geregistreerd.

Zwembaden zijn via de Wet Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden (WHVBZ) en het Besluit Hygiëne en Veiligheid Badinrichtingen en Zwemgelegenheden (BHVBZ) wettelijk niet verplicht om over een ongevallenregistratie te beschikken. Daarnaast hebben zwembaden geen landelijke meldingsplicht voor ongevallen in zwembaden. Ook de controle op een ongevallenregistratie in zwembaden, door bijvoorbeeld toezichthouders vanuit de provincie, is niet verplicht. Alleen wanneer het milieuzaken betreft, zoals een legionellabesmetting, moet dit wettelijk gezien gemeld worden. Er is daarom momenteel geen goed beeld van de landelijke incidentiecijfers en risicofactoren van ongevallen en verdrinkingen in zwembaden.

Het CBS is een van de weinige bronnen die enig beeld geeft in het aantal verdrinkingen in zwembaden (tabel 1.1). In de registratie van het CBS worden alleen verdrinkingen met dodelijke afloop opgenomen, dus geen verdrinkingsongevallen zonder dodelijke afloop. Jaarlijks zijn in Nederland in totaal ongeveer 85 accidentele verdrinkingen² met een dodelijke afloop. Het CBS geeft onder andere inzicht in verdrinkingen tijdens baden in een zwembad en verdrinkingen na een val in een zwembad. Niet alleen openbare zwembaden, maar ook semi-private en private zwembaden zijn in dit getal meegenomen. De cijfers laten in het jaar 2017 één verdrinking na een val in het zwembad zien. De verdrinkingscijfers van het CBS kennen een grote restcategorie, met niet-gespecificeerde verdrinkingen, waarvan onduidelijk is of hier ook verdrinkingen in zwembaden toebehoren. Het lijkt erop dat het aantal verdrinkingsongevallen met een dodelijke afloop in zwembaden zeer klein is. Deze data geven, door de grote restcategorie, geen goed beeld van het daadwerkelijke aantal verdrinkingen met dodelijke afloop dat in zwembaden plaatsvindt. Daarnaast kunnen op basis van deze gegevens geen uitspraken worden gedaan over het aantal verdrinkingen zonder dodelijke afloop en het aantal ongevallen in zwembaden.

¹ Collard, D. & Floor, C. (2017). *Meer zicht op verdrinkingen: verdrinkingen in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut.

² Met accidentele verdrinking wordt geduid op ongevallen die leiden tot verdrinking. Suicides en ongevallen met voertuigen zijn in deze categorie niet opgenomen.

Tabel 1.1 Inzicht in accidentele verdrinkingen van Nederlandse inwoners in de periode 2012–2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Dodelijke verdrinking in badkuip	9	13	4	8	5	11
Dodelijke verdrinking in zwembad	1	3	5	3	3	1
Dodelijke verdrinking in buitenwater	41	32	29	34	41	31
Onbekend: niet-gespecificeerde dodelijke verdrinking	30	36	39	38	37	42
Totaal	81	84	77	83	86	85

Bron: CBS, 2018.

Om meer zicht te krijgen op de incidentie van ongevallen in zwembaden en om risicofactoren voor ongevallen in zwembaden te identificeren, is het noodzakelijk om ongevallen in zwembaden op een juiste en volledige manier te registreren. Om zwembaden hierbij te ondersteunen, is het essentieel eerst inzicht te verkrijgen op welke manier landelijke zwembadorganisaties en zwembaden op dit moment ongevallen registreren.

Het doel van dit onderzoek is daarom te onderzoeken hoe zwembaden ongevallenregistratie vormgeven en wat hierbij goede voorbeelden, maar ook knelpunten, zijn. Op basis van deze ervaringen met ongevallenregistratie bij zwembaden kan vervolgens een advies geformuleerd worden over hoe ongevallenregistratie bij zwembaden er idealiter uit zou moeten zien.

1.1 Methode

Voor het onderzoek zijn vijftien interviews gehouden: vijf landelijke organisaties³ in de zwembadbranche en tien overdekte zwembaden⁴ verspreid over Nederland zijn geïnterviewd. De zwembaden kennen een wisselend karakter van binnenzwembad met enkele bassins tot subtropisch zwemparadijs, en zijn openbaar toegankelijk. Het merendeel van de zwembaden beschikt over een apart recreatief zwemgedeelte. Twee van de tien zwembaden bevinden zich op een recreatiepark. Zeven van de tien zwembaden die aan het onderzoek hebben deelgenomen zijn in het bezit van het Keurmerk Veilig en Schoon. Het Keurmerk Veilig en Schoon zorgt voor een extra controle op de hygiëne en veiligheid in zwembaden. Zwembaden zonder Keurmerk Veilig en Schoon hebben vaker aangegeven niet deel te willen nemen aan onderzoek. Naast deze interviews zijn ook telefonische interviews uitgevoerd met provincies en uitvoeringsdiensten van de provincies. Deze organisaties hebben de taak toezicht te houden op de WHVBZ en BHVBZ.

Bij landelijke beheersorganisaties en zwembaden is navraag gedaan of zwembaden ongevallen registreren, op welke manier en wat zij registreren, en wat hun doelen van registratie zijn. Ook is navraag gedaan hoe zij denken over de meerwaarde van een landelijk ongevallenregistratiesysteem. In de interviews met provincies en uitvoeringsdiensten van de provincies is gesproken over de rol van de deze organisaties bij de controle van de ongevallenregistratie in zwembaden en een meldplicht voor ongevallen.

³ Met de volgende landelijke organisaties is gesproken: Center Parcs, Laco, Landal GreenParks, Optisport en Sportfondsen Nederland.

⁴ In totaal zijn 20 zwembaden benaderd om mee te werken aan het onderzoek.

Om dit onderzoek goed te laten aansluiten bij de behoefte van de zwembadbranche is een expertmeeting gehouden met betrokkenen vanuit verschillende exploitatieorganisaties van zwembaden⁵. Met deze experts zijn de resultaten van het onderzoek besproken en is gediscussieerd over vraagstukken die voor hen van belang zijn omtrent de registratie van ongevallen in zwembaden. Het advies is gebaseerd op de resultaten van het onderzoek en de expertmeeting.

Dit onderzoek maakt deel uit van het project NL Zwemveilig. NL Zwemveilig richt zich op het verzamelen van bestaande en nieuwe kennis over leren zwemmen om de zwemveiligheid van de Nederlandse bevolking op een zo hoog mogelijk niveau te krijgen⁶.

⁵ De volgende partijen waren aanwezig bij de expertmeeting: Laco Nederland, Landal Greenparks, Nationale Raad Zwemveiligheid, Sportfondsen Nederland en Stichting Zwembadkeur. Center Parcs en Optisport waren niet in de gelegenheid aan te sluiten. Vanuit Recron is input via e-mail ontvangen.

⁶ Meer informatie over het project is te vinden op: www.nlzweveilig.nl. NL Zwemveilig wordt namens de zwembranche gecoördineerd door de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) en wordt ondersteund door het ministerie van VWS. Het project is in 2018 een tweede termijn ingegaan die loopt tot 2020.

2. Resultaten

2.1 Landelijke beheerorganisaties

In dit onderzoek is met vijf beheerorganisaties van zwembaden gesproken. Deze vijf organisaties zijn benaderd vanwege de spreiding over Nederland van de zwembaden in hun beheer en het aantal zwembaden dat zij in beheer hebben. Deze vijf organisaties zijn niet de enige organisaties in Nederland die zwembaden beheren. Naast beheer van zwembaden beheren deze organisaties vaak ook andere sportaccommodaties of zijn zij actief in de recreatiebranche.

De landelijke organisaties geven aan dat ieder een eigen systeem van registreren van ongevallen heeft dat wordt ingezet in de zwembaden die onder hun beheer vallen. In de interviews geven de organisaties aan dat de belangrijkste doelen van de ongevallenregistratie preventie en juridische waarborging zijn. Inzicht in het aantal ongevallen en de oorzaken van de ongevallen leiden ertoe dat preventieve maatregelen kunnen worden genomen om zo de veiligheid in de bij de organisaties aangesloten zwembaden te verbeteren. De landelijke organisaties gebruiken de informatie uit de registraties zowel voor het opstellen van richtlijnen als voor ingrijpen op accommodatieniveau. Juridisch gezien is het van belang een goede ongevallenregistratie te hebben, zodat teruggekeken kan worden naar wat er precies is gebeurd. Het registratiesysteem is veelal ingebed in de andere processen in de organisatie, zoals calamiteitenregistratie of risicomanagement. De ongevallenregistratie is vaak ook niet specifiek voor de bij de organisatie aangesloten zwembaden alleen, maar ook voor andere accommodaties die de organisaties beheert, zoals sporthallen of speeltuinen.

De manier van registreren verschilt per landelijke organisatie. Enkele organisaties geven aan digitaal te registreren, anderen registreren de ongevallen op papier. De organisaties die digitaal registreren geven aan dat het voordeel oplevert in de administratie en bij het inzien van de ongevallenregistratie. Dit is bij papieren registraties minder toegankelijk en moet eerst verwerkt worden voordat het door de landelijke organisatie kan worden ingezien. De registraties op papier worden als voordelig ervaren omdat de zwembadbezoeker directer betrokken kan worden bij het proces van invullen van de registratie. Aangegeven wordt dat een knelpunt van digitaal registreren kan zijn dat bijvoorbeeld in alle zwembaden tablets of telefoons moeten worden aangeschaft. Kosten voor de aanschaf van tablets en telefoons en de wenselijkheid dat toezichthouders deze bij zich dragen spelen hierbij een rol.

De landelijke organisaties kiezen ervoor dat in de zwembaden in hun beheer in ieder geval ongevallen waarbij derden betrokken zijn worden geregistreerd. Dit zijn ongevallen waarbij ambulance aanwezig is geweest of doorverwijzing heeft plaatsgevonden naar dokter of tandarts. De landelijke organisaties krijgen de informatie over deze ongevallen van de zwembaden doorgestuurd. Sommige organisaties hebben inzicht in de informatie per case van ieder zwembad, andere organisaties krijgen alleen inzicht in het totaal van de ongevallen in de zwembaden. Zij hebben wel de mogelijkheid om cases op te vragen indien ze meer informatie willen ontvangen. Een voordeel van inzicht in de cases is dat direct inzicht verkregen kan worden in de details van de ongevallen en dit kan worden omgezet in beleid van de landelijke organisatie. Voor organisaties die geen digitaal registratiesysteem hebben is het lastiger om inzicht te krijgen in alle cases; omdat de ongevallenformulieren dan gescand of overgetypt moeten worden, kiezen zij hier vaak niet voor. Bij sommige organisaties worden door de zwembaden ook minder ernstige ongevallen bijgehouden; de landelijke organisaties geven aan dat deze ongevallen niet worden doorgestuurd naar het hoofdkantoor. Zij hebben dus geen zicht op de inhoud van deze ongevallen.

2.2 Zwembaden

Naast de landelijke organisaties die zwembaden beheren zijn tevens gesprekken gevoerd met zwembadmanagers. Het doel van deze interviews is om te onderzoeken waarom en hoe de zwembaden zelf ongevallenregistratie vormgeven en wat hierbij positieve ervaringen, maar ook knelpunten, zijn.

Ervaringen met ongevallen in zwembaden

Grofweg zijn ongevallen in zwembaden te onderscheiden in kleine ongevallen die in het zwembad worden afgehandeld en grotere ongevallen waarbij doorverwijzing naar derden (ambulance, dokter of tandarts) noodzakelijk is. Zwembadmanagers geven aan dat de kleine ongevallen als een pleister plakken, een schaafwond of een blauwe plek dagelijks voorkomen. Deze ongevallen vinden volgens hen met name plaats tijdens recreatieve uren. Een ongeval waarbij doorverwezen moet worden naar de huisarts of waarbij een ambulance ter plaatse komt, komt volgens de managers veel minder vaak voor. De meeste managers spreken over 5-15 keer per jaar dat een doorverwijzing naar de dokter of tandarts als gevolg van een ongeval plaatsvindt. De komst van een ambulance vindt enkele keren per jaar plaats. De managers geven aan dat wanneer een ambulance naar het zwembad komt, dit vaak voor mensen is die onwel zijn geworden of een epileptische aanval hebben gehad. Drenkelingen komen in de zwembaden weinig voor, aldus de managers.

Recreatief zwemmen is volgens de zwembadmanagers de activiteit waarbij de meeste ongevallen plaatsvinden. Dit zijn dan vaak kleine ongevallen waarbij kinderen uitglijden of zich stoten. De belangrijkste doelgroep bij ongevallen tijdens recreatieve activiteiten zijn kinderen en jeugd. Attracties zoals glijbanen en wildwaterbanen vormen, naar hun mening, een extra risico op ongevallen. Andere risicogroepen met betrekking tot ongevallen zijn ouders met kleine kinderen en mensen die zichzelf overschatten in hun vaardigheden. Zwembadmanagers geven aan dat ouders met kleine kinderen soms onvoldoende opletten of dat de ouders drijfmiddelen niet op de voorgeschreven manier gebruiken, hetgeen tot gevaarlijke situaties kan leiden. Mensen die zichzelf overschatten in hun zwemvaardigheid worden door de zwembadmanagers veelal herkend in mensen uit andere culturen die naar Nederland komen/op vakantie zijn in Nederland. Zwembadmanagers geven aan dat deze risicogroepen in zwembaden goed te herkennen zijn. Daardoor is het volgens de managers makkelijker om preventief in te grijpen en is hun beeld dat deze doelgroepen niet oververtegenwoordigd zijn in de ongevallen die in zwembaden plaatsvinden.

Doelen van registratie

De zwembadmanagers hebben verschillende doelen benoemd waarom het van belang is om ongevallen in zwembaden te registreren. Dit zijn:

- Preventie
- Nazorg
- Juridische dekking

De managers van de geïnterviewde zwembaden evalueren periodiek welke ongevallen in het zwembad hebben plaatsgevonden. Deze evaluatie kan leiden tot aanpassingen in het zwembad om nieuwe ongevallen in de toekomst te voorkomen. Hierbij wordt met name aandacht besteed aan ongevallen die eenzelfde karakter hebben, bijvoorbeeld ongevallen die vaker op dezelfde plaats gebeuren. Naast preventieve maatregelen om ongevallen in de toekomst te voorkomen worden de ongevallen ook met het team besproken. Deze besprekingen met het team hebben in de zwembaden verschillende vormen. In sommige zwembaden wordt het thema ongevallen in de teambespreking besproken, in andere

zwembaden wordt naar aanleiding van een ongeval een gesprek gehouden met het personeel. Het doel van deze besprekingen is om ervoor te zorgen dat dergelijke ongevallen voorkomen kunnen worden. Een ander belangrijk punt voor de zwembaden is nazorg aan het slachtoffer na een ongeval. Alle managers geven aan dat na het ongeval (indien de aard van het ongeval het toelaat) de medewerker zelf of een leidinggevende naar het slachtoffer of familieleden belt om te vragen hoe het gaat. Managers vinden dit belangrijk vanuit het oogpunt van service naar de klant. Naast nazorg naar slachtoffers is ook nazorg voor het eigen personeel van belang. Het bespreken van het ongeval heeft hierbij niet alleen preventie als doel, zoals hierboven is genoemd, maar ook als doel om het personeel te ondersteunen in wat zij hebben meegemaakt (met name bij ernstigere ongevallen).

Tot slot geven zwembadmanagers aan dat juridische dekking een van de redenen is om ongevallen in zwembaden te registreren. Het is van belang oorzaak en handelen bij een ongeval goed vast te leggen, zodat wanneer er op een later tijdstip nog vragen over worden gesteld, deze informatie teruggezocht kan worden. Bij correct handelen zorgt dit ervoor dat de kans op juridische gevolgen wordt verkleind (voor het zwembad en de medewerkers).

Registratie van ongevallen

Welk soort ongevallen worden geregistreerd?

Alle zwembaden die zijn ondervraagd registreren via een ongevallenformulier in elk geval ongevallen waarbij wordt doorverwezen naar derden⁷. Met doorverwijzen naar derden wordt bedoeld op ongevallen waar een ambulance bij aanwezig is geweest of waarbij is doorverwezen naar dokter of tandarts. Daarnaast geven enkele zwembadmanagers ook aan dat zij de kleine ongevallen registreren. Met kleine ongevallen worden ongevallen bedoeld die bij de EHBO-post van het zwembad behandeld kunnen worden. Deze kleine ongevallen worden niet geregistreerd door het invullen van een ongevallenformulier, maar veelal wordt deze informatie op lijsten geregistreerd waarop onder andere informatie over de plaats van het ongeval en over de aard van het ongeval (snee/kneuzing etc.) wordt aangegeven. In zwembaden waar geen kleine ongevallen worden geregistreerd, geven de managers wel aan dat ook kleine ongevallen onderdeel zijn van de teambespreking om te bepalen of zaken in het zwembad aangepast dienen te worden om deze ongevallen te voorkomen.

Wie registreert ongevallen?

De verantwoordelijkheid voor het registreren van ongevallen ligt in alle onderzochte zwembaden bij de toezichthouder of medewerker die betrokken is bij het ongeval. Het is de bedoeling dat het formulier tijdens of net na afloop van het ongeval wordt ingevuld. Dit wordt echter door enkele managers als knelpunt benoemd. Door de hectiek van de situatie en de werkzaamheden die de toezichthouder uit moet voeren wordt het invullen van de registratie snel tussendoor gedaan, waardoor de kwaliteit van de registratie soms onvoldoende is. Een aantal geïnterviewden geeft aan dat zij het belangrijk vinden om zicht te houden of de formulieren goed worden ingevuld.

⁷ Opgemerkt moet worden dat een groot deel van de zwembaden die in het onderzoek bevraagd zijn in het bezit is van het Keurmerk Veilig en Schoon. Bij het Keurmerk Veilig en Schoon is het hebben van een ongevallenregistratie verplicht.

Op welke wijze worden ongevallen geregistreerd?

De meeste zwembaden registreren ongevallen met behulp van een papieren ongevallenformulier. Deze formulieren worden in mappen bewaard en gescand. Periodiek wordt een overzicht gemaakt van alle ongevallen. Een enkele zwembadmanager geeft aan ongevallen te registreren via een tablet/telefoon. Deze manier van registreren maakt het mogelijk snel een digitaal overzicht van de ongevallen te krijgen. De meeste zwembaden zien niet direct de noodzaak in van een digitaal systeem. Het wordt voor de toezichthouders toegankelijker geacht wanneer zij een papieren formulier in kunnen vullen. Door het formulier ter plekke in te vullen is het ook gemakkelijker om overeenstemming met de gasten te krijgen over wat ingevuld wordt.

Welke knelpunten zijn er bij registratie?

De meeste zwembaden zien geen knelpunten bij het registreren van ongevallen. Zij zien het als een noodzakelijke en nuttige taak om te registreren. Een aantal zwembaden geeft aan dat het met de nieuwe privacywet wat lastiger wordt om persoonsgegevens te registreren en te bewaren. Het is noodzaak dat wordt uitgezocht op welke wijze dit mogelijk is zonder de privacy van het slachtoffer te schenden.

2.3 Provincies en uitvoeringsdiensten

In de gesprekken met zwembadmanagers is naar voren gekomen dat in de controles door de provincie met name milieueisen en legionellapreventie centraal staan. Ongevallenregistratie is vaak geen aandachtspunt. Naar aanleiding van de gesprekken met de zwembadmanagers bestond ook onduidelijkheid over een meldplicht van ongevallen aan de provincie. Sommige zwembadmanagers geven aan dat zij een meldplicht hebben om ernstige ongevallen/verdrinkingen bij de provincie te melden. Om de toezichthoudende rol van de provincie te onderzoeken, is in dit onderzoek ook met acht provincies en uitvoeringsdiensten gesproken. In sommige provincies voert de provincie zelf het toezicht uit, in andere provincies is deze taak uitbesteed aan uitvoeringsdiensten van de provincies. Als in dit hoofdstuk over provincies wordt gesproken, worden hierbij zowel de provincies als de uitvoeringsdiensten bedoeld. De provincies hebben de taak zwembaden te controleren in functie van de WHVBZ en BHVBZ. Hoewel de ongevallenregistratie geen verplichting is vanuit de WHVBZ en BHVBZ, wordt het wel gezien als een nuttig hulpmiddel om de gezondheid en veiligheid van zwembadbezoekers te waarborgen.

Controle op ongevallenregistratie

Bijna alle provincies controleren zwembaden minimaal jaarlijks in functie van de WHVBZ. Hierbij wordt gecontroleerd of de zwembaden aan de wetgeving voldoen. Enkele provincies kiezen ervoor om zwembaden op basis van een risicoprofiel vaker te bezoeken. Grotere zwembaden met veel attracties en veel bezoekers hebben gezien de wetgeving meer punten die een risico vormen dan kleinere zwembaden.

Bijna alle provincies nemen in deze controles van de zwembaden de ongevallenregistratie mee, terwijl zij geen verplichting hebben om op een registratiesysteem te controleren. De controle op de ongevallenregistratie heeft voor de provincies als doel om inzicht te krijgen in mogelijke problemen die in het zwembad spelen met betrekking tot de veiligheid, zoals bijvoorbeeld gladde vloeren. De provincies geven aan dat handhaving op het gebied van ongevallenregistratie lastig is. Buiten het feit dat ongevallenregistratie geen verplichting is vanuit de wetgeving, vinden de toezichthouders het ook lastig om te beoordelen of zwembaden een goede ongevallenregistratie bijhouden. De controleurs kijken of de ongevallenregistratie aanwezig is en of de registratie logisch is voor een dergelijke

badinrichting. Op basis van de ervaring van de controleur wordt bepaald of de ongevallenregistratie voldoende is. Als de controleur de ongevallenregistratie onvoldoende vindt, kan hij/zij advies geven aan de houder van de badinrichting. De controleur kan geen sancties opleggen of andere maatregelen nemen ten aanzien van de ongevallenregistratie.

Meldplicht ongevallen

De provincies geven aan dat houders van een badinrichting geen verplichting hebben om ongevallen te melden bij de provincie. Alleen als het gaat om milieuzaken, zoals een legionellabesmetting, moet dit worden gemeld. De provincies bieden wel de mogelijkheid om ongevallen te melden. Bij enkele provincies kan dit via een formulier op de website, andere meldingsmogelijkheden zijn telefonisch en via e-mail. De provincies geven aan dat houders van badinrichtingen niet vaak melding maken van ongevallen in zwembaden. Bezoekers van zwembaden of hulpdiensten kunnen ook ongevallen bij de provincie melden. Provincies hebben soms afspraken gemaakt met hulpdiensten om te zorgen dat zij op de hoogte zijn van ongevallen in zwembaden. Sommige provincies nemen ook een meer actieve rol op zich, waarbij (sociale) media worden bijgehouden om te kijken of ongevallen plaats hebben gevonden in de zwembaden binnen hun controlegebied.

Melden is vrijwillig, dus de provincie kan geen sancties opleggen. Wel geven de provincies aan dat het voor hen in de zorgplicht ligt om de houder van de badinrichting advies te geven naar aanleiding van het ongeval.

Veranderingen in de toekomstige rol

De wetgeving over hygiëne en veiligheid in zwembaden gaat in de toekomst veranderen. De WHVBZ en BHVBZ zullen verdwijnen en hygiëne en veiligheid in zwembaden zal worden opgenomen in de Omgevingswet. Aan de provincies is gevraagd wat ze in deze nieuwe wetgeving zouden willen veranderen ten opzichte van de huidige wetgeving. De meeste provincies geven aan dat zij een meldplicht voor ongevallen graag terug zouden zien in de wetgeving. Voor de provincies zijn ongevallen een belangrijk hulpmiddel om te weten wat in de zwembaden speelt. De provincies krijgen bijvoorbeeld meer inzicht in risicofactoren in zwembaden, zoals gladde tegels. In lijn met de conceptteksten van de nieuwe wetgeving is dit ook een logische aanpassing. De houders van zwembaden worden in de nieuwe wetgeving waarschijnlijk verplicht om op basis van een risicoanalyse de veiligheid en hygiëne in hun zwembad te waarborgen. De verwachting is dat de taak van de provincie hierdoor minder vastomlijnd wordt. De houder van de badinrichting krijgt waarschijnlijk meer vrijheid om invulling te geven aan de wetgeving, doordat de verantwoordelijkheid om risico's te beheersen bij de houder van de badinrichting wordt gelegd en minder vanuit de wet is vastgesteld. Het melden van ongevallen leidt voor de provincie tot het inzicht dat zij nodig hebben om te kunnen controleren op veiligheid in zwembaden.

3. Samenvatting en advies

3.1 Samenvatting

In Nederland bestaat geen overzicht van de incidentie en risicofactoren van ongevallen in zwembaden⁸, waaronder verdrinkingen. Op basis van ervaringen uit de praktijk is bekend dat dagelijks met name kleine ongevallen plaatsvinden in zwembaden. Ernstigere ongevallen waarbij doorverwezen moet worden naar de huisarts of waarbij een ambulance ter plaatse komt, komen veel minder vaak voor⁹. Verdrinkingen lijken in zwembaden nauwelijks voor te komen. De maatschappelijke en persoonlijke impact bij een dergelijk ongeval is echter groot.

In dit onderzoek is nagegaan of zwembaden een ongevallenregistratie bijhouden, hoe zij de ongevallenregistratie vormgeven en wat hierbij goede voorbeelden, maar ook knelpunten, zijn. Op basis van deze ervaringen is een advies geformuleerd over hoe een ongevallenregistratie er idealiter uit zou moeten zien.

Op dit moment zijn zwembaden wettelijk niet verplicht om ongevallen te registreren. Alleen zwembaden die aangesloten zijn bij het Keurmerk Veilig en Schoon, worden door de Stichting Zwembadkeur gecontroleerd op de ongevallenregistratie¹⁰. Uit gesprekken met beheerorganisaties van verschillende zwembaden en met zwembadmanagers blijkt dat zij vaak een eigen ongevallenregistratie bijhouden¹¹ ondanks dat dit wettelijk niet verplicht is. De doelen van deze registratie in zwembaden blijken met name juridische waarborging, nazorg richting bezoekers en kennis vergaren om preventieve maatregelen te kunnen nemen. De gegevens van de ongevallenregistratie in zwembaden worden gebruikt om voor de zwembaden die vallen onder de beheerorganisatie of om voor de zwembaden zelf richtlijnen op te stellen, risico's in zwembaden binnen teams te bespreken en preventieve maatregelen te treffen waar nodig. De gegevens over risicofactoren van ongevallen in zwembaden uit de registratiesystemen worden vaak niet breder gedeeld of landelijk verzameld om andere zwembaden hiervan te kunnen laten leren.

De provincies controleren jaarlijks de zwembaden in Nederland of zij voldoen aan de WHVBZ. Hierbij wordt nagegaan of er een ongevallenregistratie is en of de registratie logisch is voor een dergelijke badinrichting. Zwembaden zijn niet verplicht ongevallen bij de provincie te melden. De provincie biedt zwembaden, maar ook bezoekers en hulpdiensten, de mogelijkheid om ongevallen in zwembaden te melden. Het registreren en melden van ongevallen is dus niet verplicht voor de houder van de badinrichting; de provincie heeft hierdoor slechts een adviserende rol. Daarnaast wordt door de toezichthouders ook aangegeven dat zij het lastig vinden om te beoordelen of de ongevallenregistratie voldoende is.

⁸ Collard, D. & Floor, C. (2017). *Meer zicht op verdrinkingen: verdrinkingen in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut.

⁹ Bij de ongevallen waarbij een ambulance wordt opgeroepen heeft de bezoeker meestal gezondheidsproblemen, en is het ongeval dus niet gerelateerd aan een ongeval in het zwembad.

¹⁰ Inmiddels hebben bijna 250 zwembaden het Keurmerk Veilig en Schoon.

¹¹ Opgemerkt moet worden dat een groot deel van de zwembaden die in het onderzoek bevestigd zijn in het bezit is van het Keurmerk Veilig en Schoon.

3.2 Advies

Registratie van ongevallen in zwembaden

Om kennis te vergaren over het soort ongevallen dat in zwembaden plaatsvindt en wat de mogelijke risicofactoren zijn, is het nodig om gegevens hierover te registreren. Beheerorganisaties en zwembadmanagers geven aan gebruik te maken van een registratiesysteem om ongevallen in hun zwembad(en) te registreren. Deze registratiesystemen hanteren verschillende definities van een ongeval, zijn lokaal verschillend ingericht en registreren verschillende en vaak een beperkt aantal risicofactoren.

Geadviseerd wordt om te investeren in het opstellen van adviesrichtlijnen zodat registratie in zwembaden op een uniformere manier plaatsvindt. Het is belangrijk om bij het opstellen van dergelijke richtlijnen rekening te houden met de praktische uitvoerbaarheid van de registratie.

Bij het opstellen van de richtlijnen moeten de volgende elementen worden bepaald:

- Definitie van een ongeval dat wordt geregistreerd.
Er wordt geadviseerd om ten minste ernstige ongevallen te registreren die in het zwembad (in of buiten het water) zijn gebeurd, waarbij ambulance aanwezig is geweest of doorverwijzing heeft plaatsgevonden naar dokter of tandarts.
- Welke risicofactoren worden geregistreerd.
Naast NAW-gegevens, datum, tijd, plaats van het ongeval, aard van de verwonding en de verleende zorg wordt voor de preventie van ongevallen ook geadviseerd om meer te registreren over de oorzaak van het ongeval. Hierbij moet gedacht worden aan persoonlijke risicofactoren (leeftijd, geslacht, afkomst, zwemvaardigheid, gezondheid), risicofactoren in de omgeving (stroming, golven, diep bad, toezicht ouders, groepsdruk) en risicovolle activiteiten (zwemmen met onvoldoende vaardigheden, zwemmen met speelmaterialen, zwemmen zonder drijfmiddelen, rennen/duiken in het (ondiep)zwembad).
- De manier waarop de registratie wordt bijgehouden.
Op welke manier zwembaden hun eigen registratie bijhouden kunnen alle zwembaden zelf bepalen. Soms zal dit digitaal zijn, andere zwembaden kiezen voor een papieren registratieformulier. Essentieel is dat de manier van registreren en het aantal te registreren factoren ook in de praktijk haalbaar is.
- Hoe de betrokkenheid bij en bewustwording van het belang van registratie wordt verhoogd.
Om te zorgen dat alle relevante ongevallen geregistreerd worden, is het nodig om de betrokkenheid en bewustwording van ongevallenregistratie onder houders en medewerkers van een badinrichting te verhogen. Er zijn verschillende manieren om dit te doen, bijvoorbeeld door deze groep te betrekken bij de ontwikkeling van de richtlijnen voor ongevallenregistratie en door inzicht te geven in de meerwaarde van registratie om tot preventieve maatregelen te komen.
- Hoe analyse en verwerken van de gegevens leidt tot preventieve maatregelen.
Wanneer ongevallen en risicofactoren worden geregistreerd, moeten de gegevens ook gebruikt worden voor het opstellen van een risicoanalyse en een plan om de risico's te beheersen. Geadviseerd wordt om in de richtlijn, onder andere voor zwembaden, informatie op te nemen hoe een dergelijke risicoanalyse en preventieplan opgesteld kunnen worden.

Data delen en analyseren om risicofactoren te identificeren

Om een landelijk beeld te krijgen van het aantal ongevallen in zwembaden en de bijbehorende risicofactoren, is het nodig om deze gegevens landelijk te verzamelen. Zwembaden aangesloten bij het Keurmerk Veilig en Schoon hebben een verplichting om ongevallen te registreren, maar Stichting Zwembadkeur verzamelt deze registraties niet. Sommige beheerorganisaties verplichten hun zwembaden om ongevallen te registreren en met de beheersorganisatie te delen. Deze gegevens worden echter meestal niet landelijk gedeeld waardoor anderen zwembaden, die niet onder de beheerorganisatie vallen, hier niet van kunnen leren. Omdat het in dit geval gaat over de veiligheid van zwembadbezoekers wordt geadviseerd om met alle betrokken partijen (zoals provincie, NRZ, beheerorganisaties, zwembaden) gezamenlijk op te trekken om landelijke gegevens te kunnen analyseren en risicofactoren in kaart te brengen.

Melden van ongevallen bij de provincie

Zwembaden kunnen ongevallen bij de uitvoeringsdienst van de provincie melden, maar dit gebeurt zelden omdat dit niet verplicht is. Als de branche inzicht wil hebben in het aantal en de risicofactoren van ongevallen in zwembaden in Nederland wordt geadviseerd om te verkennen of er een landelijke meldplicht kan komen voor ernstige ongevallen binnen zwembaden. Beheerorganisaties en zwembadmanagers in het onderzoek geven aan positief te staan tegenover een landelijk ongevallendatabase. Hierbij is aangegeven dat wel goed nagedacht dient te worden over welke ongevallen en risicofactoren gemeld moeten worden en wat praktisch haalbaar is (onder andere rekening houdend met uitvoerbaarheid en privacyregelgeving). De nieuwe omgevingswet, die de WHBVZ zal vervangen, geeft kansen om een dergelijke meldplicht op te nemen. Naast een landelijke meldplicht voor ernstige ongevallen in zwembaden, kan ook strikter toe worden gezien op het opstellen van risicoanalyses op basis van registraties en het nemen van preventieve maatregelen om de veiligheid in zwembaden te verbeteren. Om dit moment hebben zwembaden geen verplichting om ongevallen in zwembaden te registreren, waardoor het voor de uitvoeringsdienst van de provincie lastig is om hierop toe te zien.

Analyse van risicofactoren en opstellen van richtlijnen

Als er een meldplicht komt voor (ernstige) ongevallen in zwembaden, is de verwachting dat de provincie een compleet overzicht heeft van het aantal (ernstige) ongevallen en de risicofactoren in zwembaden in Nederland. Wanneer deze overzichten van de provincies in een database worden opgeslagen ontstaat de mogelijkheid om op deze data analyses uit te voeren. Momenteel onderzoekt het Mulier Instituut binnen het project NL Zwemveilig andere databases met daarin gegevens over verdrinkingen. Zwembaden worden in dit onderzoek dus niet specifiek meegenomen. Op basis hiervan wordt geadviseerd om deze gegevens eenmaal in de twee jaar te analyseren en op basis van de analyses richtlijnen of regels op te stellen om de veiligheid in zwembaden verder te verbeteren. Het analyseren dient te gebeuren door een onafhankelijke organisatie waarbij het doel is om de zwemveiligheid van de Nederlandse bevolking op een zo hoog mogelijk niveau te brengen.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 31 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl